

Predgovor

Pričujoča knjiga o sodniških insignijah v evropskem in slovenskem pravnem izročilu strnjeno predstavlja izvor in pomen simbolnih predmetov, ki so določali pravni položaj, status in vlogo sodnika v nekdanjih družbah ter imajo ustrezen odsev tudi v današnjem času. Marsikdaj se nam zdi povsem samoumevno, da vidimo sodnika v sodnih dvoranah odetega v sodniško togo ali da v kakem angloameriškem filmu spremljamo sodnika, oznojenega pod sodniško lasuljo. To lahko razumemo kot del uniformiranosti v sodniškem poklicu, podobno kot si to razlagamo ob pogledu na policijsko ali vojaško uniformo, ne da bi se spraševali, ali je v posameznih delih te oprave kak globlji simbolični pomen. Na splošno je mogoče zaključiti, da so ti elementi sodniške oprave želeli poudariti avtoriteto sodniškega poklica in zagotoviti jasno prepoznavnost odločevalca v sodnih postopkih, a ga hkrati, vsaj do neke mere, depersonificirati – saj je nastopal in še danes nastopa kot nosilec abstraktne, v tem primeru sodne oblasti. Zanimivo se je seznaniti s skrivnostnim svetom sodniških insignij – mečev, palic in drugih elementov, ki so gradili simbolni svet sodstva oziroma sodne oblasti in hkrati označevali ter poudarjali vlogo posameznih deležnikov sodnega postopka.

Na slovenskih sodiščih se je do današnjega časa ohranila predvsem sodniška toga, in sicer črne barve, ki pa nima prav dolge tradicije, saj je bila uvedena šele v devetdesetih letih prejšnjega stoletja, v osamosvojeni Sloveniji. Kot je nakazano v poglavju o sodniškem ornatu, se je črna barva sodniških tog uveljavila v nemških in avstrijskih deželah, čeprav naj bi bila tradicionalna sodniška barva rdeča (kar vidimo v primeru tog slovenskih ustavnih sodnikov). Drug primer sodniške insignije pri nas je »zlata« sodniška veriga, ki pripada vsakokratnemu predsedniku Vrhovnega sodišča Republike Slovenije. Ta insignija sledi vzorom oprave predsednikov najvišjih sodišč v nekaterih evropskih državah in naj bi označevala navezanost oziroma zvestobo sodstvu.

V pritličju sodne stavbe na Tavčarjevi ulici v Ljubljani imamo možnost videti še dodatno insignijo, in sicer knjigo – kodeks, kot simbol zakona, v rokah kipa Justicije, ki je delo kiparja Tineta Kosa iz leta 1937. Morda je ta insignija

vsakemu državljanu ali udeležencu v sodnem postopku še najlažje razumljiva, saj vendar ni sodne odločitve, ki ne bi temeljila na zakonu v njegovem abstraktnem in konkretnem pomenu.

Knjiga je bila zamišljena kot večplastna osvetlitev sodniških insignij. Asistent na Katedri za pravno zgodovino Pravne fakultete Univerze v Ljubljani Vid Žepič v svojem obsežnem besedilu prikazuje izvore in pojavne oblike sodniških insignij v evropskem kontekstu ter pojasnjuje njihovo simbolno razsežnost, dr. Tomaž Nabergoj iz Narodnega muzeja Slovenije pa na podlagi arheološke mikrostudije insignij ptujskega mestnega sodnika opiše njihovo sestavo, izdelavo in jih obravnava primerjalno z drugimi tovrstnimi predmeti doma in v tujini. Redna profesorica dr. Polona Vidmar z Oddelka za umetnostno zgodovino Filozofske fakultete Univerze v Mariboru oriše uporabo in pomen sodniških insignij na Ptuju. V sklepnem delu monografije je bibliotekar Igor Zemljič pripravil prikaz in analizo upodobitev sodnikov ter njihovih insignij v najstarejših knjigah Centralne pravosodne knjižnice.

Projekta si ne znamo predstavljati brez naklonjenosti številnih muzejev, ki so svoje dragocene eksponate zaupali Vrhovnemu sodišču Republike Slovenije in nam jih bili pripravljeni posoditi za razstavo s katero opozarjamo na dolgoletno zgodovino pravosodja na Slovenskem. Še posebej smo hvaležni Pokrajinskemu muzeju Ptuj - Ormož, Pokrajinskemu muzeju Maribor, Pokrajinskemu muzeju Celje, Muzeju in galerijam mesta Ljubljana ter seveda Narodnemu muzeju Slovenije, saj bi brez njihove strokovnosti in zagnanosti, tak projekt bil neizvedljiv.

Študije, ki bi na tak ali podoben način celovito prikazovala reprezentacijo sodstva na naših tleh v različnih časovnih obdobjih, doslej nismo imeli. Pogrešamo tudi sistematičen pregled odsevov pravosodja v domačem umetniškem delovanju. Izzivov za nadaljnje tovrstne projekte torej ne manjka, smo pa lahko zaradi vsega navedenega še toliko bolj hvaležni sodelavcem in vodstvu Centralne pravosodne knjižnice Vrhovnega sodišča RS, da so prepoznali praznino na tem področju in jo želeli s to knjigo vsaj deloma zapolniti.

mag. Damijan Florjančič
predsednik Vrhovnega sodišča

V Ljubljani, 20. januarja 2023